

การสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

Synthesis of Theoretical Conceptual Framework of Ethical Behavior

บุญมี โทท่า* เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร สัญญา เคนาภูมิ

Boonmee Totum, Saowalak Kosonkittiumporn, Sanya Kenaphoom

นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

E-mail: sakhonlatee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการสังเคราะห์แนวคิดเชิงทฤษฎีเพื่อค้นหกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยกระบวนการสังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทำให้ได้พฤติกรรมเชิงจริยธรรมใน 5 มิติ ซึ่งมีฐานคติเชิงทฤษฎีในแต่ละมิติประกอบด้วย การรับรู้ (Perception) เป็นการรับรู้ข้อมูลที่ได้จากการสัมผัสจากประสาทสัมผัสภายใน แล้วเกิดการรับรู้ว่าสิ่งที่สัมผัสนั้นคืออะไร หมายถึงอะไร ซึ่งกระบวนการสุดท้ายของการรับรู้คือ ความรู้ ความเข้าใจ (Understanding) ความรู้สึก (Feeling) เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นต่อจากการได้สัมผัสรับรู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร บุคคลก็จะเกิดความรู้สึกตามมา เช่น ชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ เป็นต้น ในขั้นความรู้สึกนี้เราเรียกว่า ทศนคติหรือเจตคติ (Attitude) ที่มีต่อสิ่งที่ตนเองได้สัมผัสนั้น ได้แก่ มิติเจตคติ (Attitude) การให้คุณค่า (Value) เป็นเรื่องของการให้คุณค่าในสิ่งที่บุคคลได้สัมผัส การให้คุณค่าบุคคลย่อมใช้วิจารณญาณ (Judgment) วิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งเพื่อสรุปตีค่าราคาสินค้านั้น เช่น มาตราฐานเดิม (สังคมตั้งค่าไว้แล้ว) มาตราฐานตามตนเอง (ตนเองตั้งค่าเอง) ได้แก่ มิติวิจารณญาณ (Judgment) คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม การแสดงออก (Action) เป็นการแสดงออกทางอากัปกริยาอาการที่แสดงออกจากอิทธิพลจากการรับรู้ (Perception) ความรู้สึก (Feeling) การให้คุณค่า (Value) เช่น หากบุคคลชอบหรือเห็นคุณค่าบุคคลก็จะเข้าหาหรือแสวงหา หากไม่ชอบหรือไม่เห็นคุณค่าก็จะหลีกเลี่ยง หรือเฉยๆ เป็นต้น ได้แก่ มิติพฤติกรรม (Behavior) ได้แก่ การแสดงออกเชิงจริยธรรม พฤติกรรมที่กลายเป็นอุปนิสัยกล่าวคือ เป็นพฤติกรรมที่บุคคลเคยชินคุ้นเคยที่ต้องปฏิบัติเช่นนั้นเมื่อมีสิ่งเร้าที่มีผลต่อพฤติกรรมเกิดขึ้น เช่น เมื่อมี สิ่งเร้าที่คล้ายคลึงกันเกิดขึ้นต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง บุคคลนั้นมักแสดงพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกันทุกครั้ง คือ มิติบุคลิกภาพ (Personality)

คำสำคัญ: การสังเคราะห์ กรอบแนวคิด พฤติกรรมเชิงจริยธรรม

Abstract

This article is a synthesis of theoretical concepts aiming at exploring theoretical-conceptual frameworks of ethical behaviors, which includes dimensions of understanding, attitude, judgment, behavior, and personality. Theoretical basis in each dimension consists of perception which is the perception of information derived from the senses of the inner senses. What is the perception of what is touching? What is the final process of perception? That is Understanding. Feeling is the feeling that comes from experiencing, what it is The person will feel like it, dislike, dissatisfaction, etc. In this sense that is Attitude. Value is the value of what people experience that of a person's judgment is compared to one of the criteria to determine the value of the price, such as the old standard (social set up) Self-esteem. Judgment is the use of moral reasoning. Action is a gesture of expression that is expressed by the influence of perception, Feeling and Value. If the person likes or sees the value, the person will approach or seek. If you do not like or do not see value, it will be avoided or not that is ethical expression. Behavior that has become a habit is the behavior that a person is accustomed to doing so when a stimulus affects a behavior, such as when a similar stimulus occurs to a particular person. The person always displays similar behavior that is personality dimension.

Keywords: Synthesis, Conceptual Framework, Ethical Behavior

บทนำ

สภาพของสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามโลกอยู่ตลอดเวลา โดยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมของคนในสังคมตามมา กล่าวคือ การหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ เกิดการเอาเปรียบกันของคนในสังคม ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดีงามของคนไทยเริ่มจางหายไปพร้อม ๆ กับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจากสภาพปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากการขาดสมดุลในการพัฒนา คือ มุ่งเน้นแต่การรับเอาความเจริญทางวัตถุ โดยมิได้เน้นจริยธรรมควบคู่ไปด้วย ยิ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจให้ก้าวหน้ามากเท่าใด และความเจริญด้านวัตถุมีมากเท่าใดสภาพด้านจิตใจคนกลับสับสน ว่าแห้ว คนชาติที่พึงทึ่งใจและเลื่อมใสมากเท่านั้น ครอบครัวที่เคยเข้มแข็งกลับอ่อนแอ แตกแยก ชุมชน หมู่บ้าน ที่เคยเข้มแข็งก็ตกอยู่ในสภาพเดียวกัน (พรพรรณ อาทิตย์ตั้ง, 2561) การเปลี่ยนทางสังคมจากความเรียบง่ายไปสู่สังคมที่ซับซ้อน เกิดการแข่งขันในทุกแง่มุม พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านไม่มีเวลาให้กับลูกจากครอบครัวที่มีความอบอุ่นช่วยเหลือกันกลายเป็นครอบครัวเดี่ยว ปล่อยลูกให้อยู่กับพี่เลี้ยง อยู่หน้าจอโทรทัศน์อยู่กับสื่อจนซึมซับสื่อแบบผิด ๆ และขาดพ่อแม่หรือผู้ใหญ่คอยชี้แนะ รวมทั้งการยอมรับวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาตามกระแสโลกาภิวัตน์โดยขาดวิจารณญาณ คุณธรรมจริยธรรมที่เคยควบคุมพฤติกรรมของสังคมของคนไทยดั้งเดิมถูกละเลยจากคนจำนวนมากขึ้นอำนาจวัตถุนิยมจึงมีอิทธิพลเหนือคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม (นิเวศน์ คำรัตน์, 2552) การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญที่เข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพประชากร ทั้งทางด้านการศึกษาดำเนินชีวิต จนกระทั่งในเรื่องการพัฒนาความเจริญเติบโตทางระดับสติปัญญาและจริยธรรมของมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพเต็มที่เพื่อที่จะนำไปพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม

โดยหวังให้มนุษย์มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขไม่มีปัญหา ไม่มี ความวุ่นวาย นั่นคือ การจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 1 มาตรา 6 ความว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติ ปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และสอดคล้องกับกรอบแนวทางที่สำคัญของยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน (3) คือ การปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ด้านการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ของประเทศไทยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วย (1) คือ การปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อาทิ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย และจิตสาธารณะ

การเสริมสร้างและพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในด้านคุณธรรมจริยธรรมนั้นในทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่า “มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์” หมายความว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่สามารถฝึกได้ สามารถใช้สมองอันล้ำเลิศนำพาความเป็นผู้ที่มีใจสูง ฐิติ ฐิขั้ว สามารถคิดพินิจ พิเคราะห์ ประเมินค่าและกำหนดทางเลือกได้ ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมอย่างมีคุณค่า และความหมายจำเป็นที่ต้องเข้าใจและเข้าถึงหลักแห่งการเรียนรู้ (สุนทร วิวิธน์, 2542) ดังนี้ 1. มนุษย์อยู่ในฐานะที่เป็นเอกัตบุคคลและฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นตามหลักกัลยาณมิตร การเรียนรู้ที่ได้ผลเกิดจากที่ผู้สอนได้รู้จักผู้เรียนแต่ละคนทั้งทางด้านบุคลิก ลักษณะนิสัย ความรู้สึกนึกคิด ความถนัด ผู้สอนต้องมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ 2. มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์ สามารถได้รับการอบรมสั่งสอน ฝึกฝน บ่มเพาะนิสัย มุ่งเน้นให้ผู้เรียน ทำความเข้าใจในธรรมชาติและการเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ 3. มนุษย์มีภาวะทางสติปัญญาแตกต่างกันตั้งแต่กำเนิด ถึงแม้ว่ามนุษย์จะมีความแตกต่างกันบ้างก็ย่อมจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ 4. การเรียนรู้ของมนุษย์มีลักษณะเป็นองค์รวมของรูปกับนาม การเรียนรู้เป็นไปตามพัฒนาการของชีวิต 5. การเรียนรู้ของมนุษย์มีแกนหลัก 3 แกน คือ ศิลปสมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหลักและแนวปฏิบัติที่บูรณาการตามหลักการเรียนรู้ของไตรสิกขา การเรียนการสอนจึงมิใช่การเน้นที่ถ่ายทอดความรู้ที่เป็นเนื้อหาเท่านั้น หากแต่รวมถึงทักษะการปฏิบัติและการวิเคราะห์เพื่อประเมินผลของการปฏิบัติด้วย 6. การพัฒนาปัญญา ต้องพัฒนาโดยการแสวงหาความรู้ (สุตมยปัญญา) การฝึกฝนค้นคิด (จินตมยปัญญา) และการฝึกฝนตนเอง (ภาวนามยปัญญา) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542) ได้กล่าวถึง หลักการเบื้องต้นแห่งการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ว่า คุณธรรม จริยธรรม เป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคน คุณธรรมเป็นเรื่องนามธรรม เกี่ยวกับคนดีที่อยู่ภายในจิตใจ คุณธรรมเป็นพฤติกรรมหรือลักษณะการแสดงออกของเราจากภายใน เป็นสิ่งที่แสดงออกทางกาย วาจา หรือจิตใจ ทั้งคุณธรรมจริยธรรมเป็นคำที่มีความเกี่ยวข้องกันในด้านคุณงามความดี กล่าวคือ จริยธรรม คือ ความประพฤติที่ถูกต้อง ดีงามทั้งกายและวาจา สมควรที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ตนเองและคนในสังคมรอบข้างมีความสุขสงบเยือกเย็น จริยธรรมเป็นเรื่องของการฝึกนิสัยที่ดี โดยกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย ผู้มีความประพฤติดีงามอย่างแท้จริงจะต้องเป็นผู้มีความรู้สึกในด้านดีอยู่จนเป็นนิสัย ความประพฤติดีงามอย่างแท้จริง จะต้องเป็นผู้มีความรู้สึกในด้านดีอยู่ตลอดเวลา คือ มีคุณธรรมอยู่ในจิตใจ หรืออาจกล่าวได้ว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติเป็นพฤติกรรมภายนอกส่วนคุณธรรมเป็นสภาพความงามความดีภายในจิตใจ ซึ่งทั้งสองส่วนต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน พฤติกรรมของคนที่แสดงออกมาทั้งทางกายและวาจานั้น ย่อมเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์และเป็นไปตามความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจและสติปัญญา

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลจึงต้องพัฒนาทั้ง 3 ด้านควบคู่กันไป คือ การพัฒนาด้านสติปัญญา ด้านจิตใจและด้านพฤติกรรม

ดังนั้น ในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในเบื้องต้นโดยที่บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงจำเป็นต้องศึกษาสังเคราะห์ถึงหลักการแนวคิด ทฤษฎี และความหมายของคำว่า “พฤติกรรมเชิงจริยธรรม” ในมิติต่าง ๆ ให้ครอบคลุมถึงปรากฏการณ์ของพฤติกรรมที่บุคคลตัดสินใจกระทำ หรือไม่กระทำในความผิดหรือถูกต้องในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ว่ามีองค์ประกอบใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ดีงาม และความพึงพอใจที่จะนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ ทั้งนี้ เพราะพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่แสดงออกผ่านการกระทำในทางที่ดีและไม่ดีของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์โดยรวมของคนในสังคม

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

พฤติกรรม (behavior) มีฐานคิดมาจากการกระทำทุกอย่างของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ โดยทั่วไปมนุษย์ที่อยู่ในโลกทุกวันนี้ต้องแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม (Zimbardo and Gering, 1999) หรือเพื่อให้ตนเองมีชีวิตอยู่รอดในสังคมโลก พฤติกรรมเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งบุคคลแสดงออกโดยผู้อื่นอาจเห็นได้เป็นการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่สามารถสังเกตได้ (Lahey, 2001) เช่น การยิ้ม การเดินหรือผู้อื่นอาจเห็นได้ยากต้องใช้เครื่องมือช่วย เช่น การเต้นของหัวใจ พฤติกรรมทุกอย่างที่บุคคลแสดงออกมานั้นมีผลมาจาก การเลือกปฏิกิริยาตอบสนองที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดตามสถานการณ์นั้น ๆ ยุกัล เบ็ญจรงค์กิจ (2534) พฤติกรรมหรือการกระทำใด ๆ จะมีพื้นฐานมาจากความรู้ และทัศนคติที่คอยผลักดันให้เกิดพฤติกรรมซึ่งแต่ละคนจะมีพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป เนื่องจากได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆไม่เท่ากัน มีการตีความสารที่รับมาไปคนละทิศคนละทางทำให้เกิดการเรียนรู้ และการสั่งสมประสบการณ์ในเรื่องความรู้ที่ไม่เท่ากัน เช่นเดียวกับประสิทธิ์ ทองอุ่น และคณะ (2542) กล่าวถึงพฤติกรรมว่า เป็นการกระทำ การแสดงอาการหรืออากัปกริยาของอินทรีย์ ทั้งในส่วนที่เจ้าของพฤติกรรมเองเท่านั้นที่รู้ได้ และส่วนที่บุคคลอื่นอยู่ในวิสัยที่จะรู้ได้เป็นอาการที่บุคคลแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก (กรมวิชาการ, 2544) เช่น การเดิน การพูด และหมายรวมไปถึงพฤติกรรมภายใน เช่น ความกลัว ความเกลียด เป็นต้น เช่นเดียวกับราตรี พัฒนรังสรรค์ (2544) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมว่าเป็นการกระทำ การแสดงอาการ หรืออากัปกริยาของอินทรีย์ (organism) เป็นกิจกรรมที่แสดงออกของสิ่งมีชีวิตทั้งที่สังเกตได้ง่ายและสังเกตได้ยาก ทั้งทางกายกรรม เช่น การเคลื่อนไหวของร่างกาย ทางวจีกรรม เช่น การพูด และทางมโนกรรม เช่น การคิด เป็นต้น

จากแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า “พฤติกรรม” คือลักษณะของการกระทำของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมาเพื่อสนองตอบต่อสิ่งเร้าซึ่งสามารถแสดงออกทางกาย ทางวาจา และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจซึ่งปรากฏออกมาทางความคิดโดยอาศัยสภาพสังคมหรือเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งที่โน้มน้าวให้พฤติกรรมนั้น ๆ แสดงออกมาซึ่งอาจจะรู้ตัว หรือไม่รู้ตัว ทั้งในแง่บวกหรือแง่ลบที่คนเราสามารถสังเกตได้

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นคำที่เกิดจากคำว่า “พฤติกรรม (จริยะ)” กับคำว่า “จริยธรรม” และคำว่า จริยธรรม เป็นคำสมาสมาจากคำว่า “จริยะ” หรือ “จริยา” กับคำว่า “ธรรม” คำว่า “จริยะ” หมายถึงความประพฤติหรือกิริยาที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า “ธรรม” มีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี, หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น “จริยธรรม” จึงได้ความหมายตามตัวอักษรว่า “หลักแห่งความประพฤติ” หรือ “แนวทางการประพฤติ” (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2542) ซึ่งมีความหมายสอดคล้องกับที่วิทย์ วิศวเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก (2537) ว่าเป็นหลักคำสอนด้วยความประพฤติเป็นหลักสำหรับให้บุคคลยึดถือและปฏิบัติตาม เป็นหลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรมชี้ให้เห็นความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผน ตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดีงาม (ประภาศรี สีหอำไพ (2540) อยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มนำให้บุคคลมุ่งทำความดี ละเว้นความชั่ว มีแนวทางความประพฤติอยู่ในเรื่องของความดี ความถูกต้อง เช่นเดียวกับบุญมี แทนแก้ว (2539) มองว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นการแสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้อง อันเป็นสิ่งที่ประสงค์ของสังคมและจริยธรรมจะมีได้ต้องปลูกฝัง ฝึกหัด โดยเริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรมลงในใจก่อน ซึ่งการปลูกฝังคุณธรรมจำต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนา ได้แก่ ศีล อันหมายถึงหลักหรือกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติเพื่อฝึกหัดกาย วาจา ให้เรียบร้อย เป็นปกติ กล่าวคือ จะพูดหรือทำสิ่งใดให้เป็นไปตามปกติและ เป็นพฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ดีงาม และความพึงพอใจที่จะนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ (กรมวิชาการ, 2523) เช่นเดียวกับ ดวงเดือน พันธุนาวิณ (2524) กล่าวว่า เป็นการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สังคมนิยมชมชอบ หรืออดเว้นการแสดงพฤติกรรมฝ่าฝืนในสังคมนั้น เช่นเดียวกับเพียเจต์ (Piaget, 1997) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกเชิงจริยธรรมไว้ว่า เป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือกับการจัดเตรียมทางสังคมในเรื่องความสนใจ อนามัยบุคคล และความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของสิ่งที่ควรกระทำและสิทธิ ส่วนกู๊ด (Good, 1973) กล่าวว่าเป็นการปรับพฤติกรรมให้เข้ากับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้องหรือดีงาม และแอตคินสัน (Atkinson, 1969) กล่าวว่า เป็นเขตของความเชื่อของแต่ละในสังคมหนึ่งๆ เกี่ยวกับอุปนิสัยและความประพฤติ ว่าอะไรเป็นสิ่งที่คนทั้งหลายพยายามจะประพฤติปฏิบัติ เช่นเดียวกับโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1984) มองพฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่าเป็นการที่บุคคลตัดสินใจการกระทำอันไหนถูกต้องมีจริยธรรม ก็จะตัดสินใจกระทำการสิ่งนั้นหรือการกระทำนั้น เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่น เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความอดทน เป็นต้น และสิ่งใดที่สังคมส่วนใหญ่เห็นว่าถูกต้องดีงาม ก็เอาเกณฑ์นั้นมาใช้เป็นประพฤตินิสัย เป็นการทำที่ ভালไปแล้วบุคคลอื่น ๆ เห็นพ้องต้องกันว่าเป็นความดี เช่น การมีจิตใจเอื้ออารีการเสียสละ เป็นต้น

จากแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า “พฤติกรรมเชิงจริยธรรม” คือ ความประพฤติปฏิบัติอันถูกต้องดีงาม เป็นแนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยเป็นที่ยอมรับตามกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อประโยชน์และความสงบสุขของตนเองและสังคมโดยรวม

1.3 ทฤษฎีฐานคติพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

ในทางจิตวิทยาได้มีนักจิตวิทยาหลายกลุ่มได้สร้างทฤษฎีเชิงจริยธรรมขึ้นมาเพื่อมุ่งหวังจะอธิบายและทำนายจริยธรรมของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ในด้านคุณธรรมจริยธรรมรวมทั้งองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนได้นำเสนอทฤษฎีฐานคติพฤติกรรมเชิง

จริยธรรม ประกอบด้วยทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ก (Kohlberg) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ฟรอยด์ (Sigmund Freud) และทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของดวงเดือน พันธมนาวิน

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) (นวลลออ แสงสุข, 2544) เพียเจต์เป็นผู้ที่ริเริ่มทางความคิดที่ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญา และได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ระดับ คือ 1. ขั้นการรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor operation) 2. ขั้นเริ่มคิดด้วยญาณ (Pre-operational thinking) 3. ขั้นคิดด้วยรูปธรรม (Concrete-operational thinking) 4. ขั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา (Formal operational thinking) จากพัฒนาการทางสติปัญญาทั้ง 4 ขั้น เพียเจต์ได้นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม เป็น 3 ขั้น คือ 1. ขั้นก่อนจริยธรรม 2. ขั้นฝึกคำสั่ง 3. ขั้นยึดหลักแห่งตน ในระยะเวลาต่อมาเพียเจต์ได้ตั้งเกณฑ์การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไว้ 6 เกณฑ์ คือ 1. การตัดสินใจจากเจตนาของการกระทำ (Intentional in judgement) 2. การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์จากผู้อื่น (Relativism in judgement) 3. ไม่เกี่ยวข้องกับการลงโทษ (Independence of sanction) 4. ใช้ระบบการแก้แค้น (Use of reciprocity) 5. ใช้การลงโทษเพื่อคืนดี (Use of punishment as restitution and reform) 6. หลักธรรมชาติของความโหดร้าย (Nation's views of misfortune) เพียเจต์ (Piaget) เชื่อว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการปรับตัวและเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างสติปัญญาและสภาวะแวดล้อมที่จะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ส่วนพัฒนาการ มีความต่อเนื่องและเจริญขึ้นตามวุฒิภาวะ

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ก (Kohlberg) (1964) โคลเบิร์ก (Kohlberg) เชื่อว่า การพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์เป็นรากฐานของการพัฒนาการทางจริยธรรม นอกจากนี้โคลเบิร์กยังได้พบความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับลักษณะอื่น ๆ ของมนุษย์คือ ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับระดับสติปัญญาทั่วไป และความสัมพันธ์ของจริยธรรมกับความสามารถที่จะรอผลที่ดีกว่าในอนาคต แทนที่จะรับเอาผลที่เล็กน้อยกว่าในปัจจุบัน ซึ่งลักษณะแบบนี้เรียกว่า ลักษณะมุ่งอนาคต ผู้ที่มีจริยธรรมสูงยังเป็นผู้ที่มีสมาธิดี มีความสามารถควบคุมอารมณ์ของตน และมีความภาคภูมิใจในตนเองและสภาพแวดล้อมสูงกว่าผู้ที่มีจริยธรรมต่ำซึ่งปรากฏออกมาใน ลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre-conventional level) ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional level) ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจารณ์ญาณ หรือระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Postconventional level) โคลเบิร์ก (Kohlberg) เชื่อว่า จริยธรรมของมนุษย์มีพัฒนาการตามระดับวุฒิภาวะ เพราะเกิดจากกระบวนการทางปัญญาที่มีการเรียนรู้มากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาจริยธรรมแต่ละขั้นไม่สามารถเกิดจากการท่องบ่นสั่งสอน แต่เป็นผลจากการใช้ปัญญาไตร่ตรอง

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ฟรอยด์ (Psychoanalytic theory of Freud) ฟรอยด์ เชื่อว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์ มีแรงจูงใจมาจากจิตไร้สำนึก ซึ่งมักจะผลักดันออกมาในรูปความฝัน การพูดพลั้งปาก หรืออาการผิดปกติทางด้านจิตใจในด้านต่าง ๆ เช่น โรควิต โรคประสาท เป็นต้น ฟรอยด์ยังเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับแรงขับทางสัญชาตญาณ (Instinctual drive) และเป็นพลังงานที่สามารถเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนที่ได้ จิตจึงเป็นพลังงานรูปหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงและไม่หยุดนิ่งโดยแบ่งการทำงานของจิตออกเป็น 3 ระดับ คือ 1. จิตไร้สำนึก (Unconscious Mind) การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์โดยออกไปโดยไม่รู้ตัวที่เกิดมาจากพลังของจิตไร้สำนึกซึ่งทำหน้าที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงออกไปตามหลักแห่งความพึงพอใจของตน 2. จิตสำนึก (Conscious Mind) บุคคลรับรู้ตามประสาทสัมผัสทั้งห้า ที่บุคคลจะมีการรู้ตัวตลอดเวลาว่ากำลังทำอะไรอยู่ คิดอะไรอยู่ คิดอย่างไรเป็นการรับรู้โดยทั่วไปของ

มนุษย์ ที่ควบคุมการกระทำส่วนใหญ่ให้อยู่ในระดับรู้ตัว (Awareness) และเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมา โดยมีเจตนาและมีจุดมุ่งหมาย 3. จิตก่อนสำนึก (Preconscious Mind) เป็นส่วนของประสบการณ์ที่สะสมไว้ หรือเมื่อบุคคลต้องการนำกลับมาใช้ใหม่ก็สามารถระลึกได้และสามารถนำกลับมาใช้ในระดับจิตสำนึกได้ และเป็นส่วนที่อยู่ใกล้ชิดกับจิตสำนึกมากกว่าจิตไร้สำนึก นอกจากนี้ ฟรอยด์ ได้มีความเชื่อเกี่ยวกับบุคลิกภาพว่าโครงสร้างของบุคลิกภาพจะประกอบด้วย 1. อิด (Id) เป็นต้นกำเนิดของบุคลิกภาพ และเป็นส่วนที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด Id ประกอบด้วยแรงขับทางสัญชาตญาณ (Instinct) ที่กระตุ้นให้มนุษย์ตอบสนองความต้องการ ความสุข ความพอใจ ในขณะที่เดียวกันก็จะทำหน้าที่ลดความเครียดที่เกิดขึ้น การทำงานของ Id จึงเป็นไปตามหลักความพอใจ (Pleasure Principle) 2. อีโก้ (Ego) จะเป็นส่วนของบุคลิกภาพที่ทำหน้าที่ประสาน อิด และ ซูเปอร์อีโก้ให้แสดงบุคลิกภาพออกมาเพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นจริง และขอบเขตที่สังคมกำหนด 3. ซูเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมจรรยา บรรทัดฐานของสังคม ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่ผลักดันให้บุคคลประเมิณพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมโนธรรม จริยธรรมที่พัฒนามาจากการอบรมเลี้ยงดู และบรรทัดฐานทางศีลธรรมจรรยาของสังคม

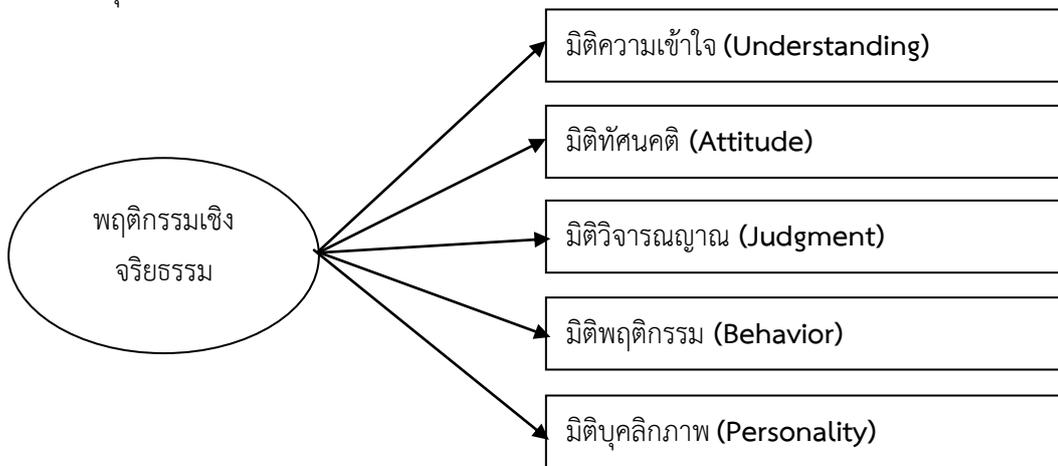
ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของดวงเดือน พันธุนาวิน (2543) ในทางจิตวิทยา ดวงเดือน พันธุนาวิน ได้จำแนกจริยธรรมออกเป็นหลายด้าน เช่น ด้านพฤติกรรม ความรู้ ทศนคติ และเหตุผลพบว่า มีลักษณะทางจิตใจหรือจิตลักษณะอย่างน้อย 8 ด้าน ที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้บุคคลกระทำพฤติกรรมดีได้อย่างมั่นคง จิตลักษณะ 8 ด้านนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ได้แก่ จิตลักษณะพื้นฐาน เปรียบได้กับรากของต้นไม้ 3 ด้าน คือ 1. สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการคิด 2. การมีประสบการณ์ทางสังคมอย่างเพียงพอ ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา หรือการหยิ่งลึกทางสังคม 3. การมีสุขภาพจิตดี ส่วนที่ 2 ได้แก่ สาเหตุทางจิตใจของพฤติกรรมคนดีและคนเก่ง เปรียบได้กับส่วนลำต้นของต้นไม้ 5 ด้าน คือ 1. ทศนคติ คุณธรรม ค่านิยม ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ดี 2. เจตนาก่อนการกระทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน (เหตุผลเชิงจริยธรรม) 3. ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตนให้รู้จักอดได้ รอได้อย่างเหมาะสม 4. ความเชื่อที่ว่าทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว (ความเชื่ออำนาจในตน) 5. ความมานะบากบั่นฝ่าฟันอุปสรรค เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย (แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์) ส่วนที่ 3 ได้แก่ ส่วนที่แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานดีละเว้นความชั่วและพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศเปรียบได้กับส่วนดอกผลของต้นไม้ กล่าวได้ว่ากลุ่มจิตลักษณะทั้ง 3 ด้านในส่วนรากอาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนากลุ่มจิตลักษณะ 5 ด้าน ในส่วนลำต้นของต้นไม้ได้ การที่ได้พบลักษณะจิตใจ 8 ด้านดังกล่าว ทำให้ทราบว่าต้องพัฒนาลักษณะใดบ้าง และพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอนอย่างไรจึงจะเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เปรียบเสมือนต้นไม้ที่จะออกดอกออกผลงดงามได้ต้องประกอบด้วยรากและลำต้นซึ่งสมบูรณ์แข็งแรงเป็นรากฐานเสียก่อน ด้วยเหตุนี้จึงเรียกทฤษฎีนี้ว่า “ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม”

2. การสังเคราะห์องค์ประกอบพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

จากศึกษาแนวคิดและทฤษฎีฐานคติของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วยทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกซ์มันด์ฟรอยด์ (Sigmund Freud) และทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของดวงเดือน พันธุนาวิน (2524) สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้ 5 มิติ โดยเชื่อมโยงกับกระบวนการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนี้

ฐานคติเชิงทฤษฎี	กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม
<p>การรับรู้ (Perception) เป็นเรื่องของการรับรู้ข้อมูลที่ได้จากการสัมผัสจากประสาทสัมผัสภายใน (หู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ) แล้วเกิดการรับรู้ว่าสิ่งที่สัมผัสนั้นคืออะไร หมายถึงอะไร ซึ่งกระบวนการสุดท้ายของการรับรู้คือ ความรู้ความเข้าใจ (Understanding) ในสิ่งที่บุคคลได้สัมผัสนั้น</p>	<p>มิติความเข้าใจ (Understanding)</p>
<p>ความรู้สึก (Feeling) เป็นเรื่องของความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อจากการได้สัมผัสรับรู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร บุคคลก็จะเกิดความรู้สึกตามมา เช่น ชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ เฉยๆ ยินดี ไม่ยินดี เป็นต้น ในชั้นความรู้สึกนี้เราเรียกว่า ทัศนคติหรือเจตคติ (Attitude) ที่มีต่อสิ่งๆ ที่ตนเองได้สัมผัสนั้น</p>	<p>มิติทัศนคติ (Attitude)</p>
<p>การให้คุณค่า (Value) เป็นเรื่องของการให้คุณค่าในสิ่งที่บุคคลได้สัมผัส การให้คุณค่าบุคคลย่อมใช้วิจารณญาณ (Judgment) วิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งเพื่อสรุปตีค่าราคาสິงนั้น เช่น มาตรฐานเดิม (สังคมตั้งค่าไว้แล้ว) มาตรฐานตามตนเอง (ตนเองตั้งค่าเอง) ฯลฯ</p>	<p>มิติวิจารณ์ญาณ (Judgment)</p>
<p>การแสดงออก (Action) เป็นการแสดงออกทางอากัปกิริยาอาการที่แสดงออกจากอิทธิพลจาก การรับรู้ (Perception) ความรู้สึก (Feeling) การให้คุณค่า (Value) เช่น หากบุคคลชอบหรือเห็นคุณค่า บุคคลก็จะเข้าหาหรือแสวงหา ส่วนหาไม่ชอบหรือไม่เห็นคุณค่าก็จะหลีกเลี่ยง หรือเฉยๆ เป็นต้น</p>	<p>มิติพฤติกรรม (Behavior)</p>
<p>กลายเป็นนิสัย (Habit) พฤติกรรมที่กลายเป็นอุปนิสัยกล่าวคือเป็นพฤติกรรมที่บุคคลเคยชินคุ้นเคยที่ต้องปฏิบัติเช่นนั้นเมื่อมีสิ่งเร้าที่มีผลต่อพฤติกรรมเกิดขึ้น เช่น เมื่อมีสิ่งเร้าที่คล้ายคลึงกันเกิดขึ้นต่อบุคคลใด บุคคลหนึ่ง บุคคลนั้นมักแสดงพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกันทุกครั้ง ซึ่งนิสัยนี้เรียกว่าเป็น บุคลิกภาพ (Personality)</p>	<p>มิติบุคลิกภาพ (Personality)</p>

สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

3. คำอธิบายกรอบแนวคิด

จากตารางสังเคราะห์เทียบเคียงฐานคติเชิงทฤษฎีผู้เขียนจะนำเสนอรายละเอียด ดังนี้

1. มิติความเข้าใจ (Understanding)

องค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในมิติของความเข้าใจ ได้แก่ ความเข้าใจในจริยธรรม เข้าใจในความถูกต้องดีงาม โดยสามารถทราบได้ว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดี ถูกต้องเหมาะสม และพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี เป็นสิ่งที่ผิดและไม่ควรกระทำในความเข้าใจเชิงจริยธรรมดวงเดือน พันธมนาวิน (2524) ได้กล่าวถึงจริยธรรมของมนุษย์ไว้ว่า ประกอบไปด้วยความรู้เชิงจริยธรรมคือ การมีความรู้ไว้ในสังคมของตนนั้นถือว่าการกระทำชนิดใดดีควรกระทำ และการกระทำชนิดใดเลว ควรงดเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมหรือความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษาและพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย ความรู้ทางด้านกฎเกณฑ์ทางสังคมและศาสนาส่วนใหญ่ เด็กจะเริ่มเรียนรู้ได้ตั้งแต่แรกเกิดโดยเฉพาะในช่วงอายุ 2-10 ปี จะได้รับการ ปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้เป็นพิเศษสอดคล้องกับแนวคิดของกรมวิชาการ (2535) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของบุคคลว่ามีองค์ประกอบด้านที่สำคัญคือ ด้านความรู้ (Moral reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงามสามารถตัดสินแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยความคิดซึ่งธนเศรษฐ์ จำปางาม (2543) ได้แบ่งลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมว่าประกอบด้วย ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ไว้ในสังคมตนนั้นถือว่าการกระทำชนิดใดดี ควรกระทำ การกระทำใดเลว ควรงดเว้นและรู้ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม มากน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษาและพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย พรชัย โพธิ์งาม (2546) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของจริยธรรมว่ามีส่วนประกอบด้านความรู้ (Moral Reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยความคิดนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของเจียมจิต บุญรักษ์ (2534) และกัลยา ศรีปาน (2546) ได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมว่าประกอบด้วยองค์ประกอบทางปัญญา (cognition) คือส่วนที่เป็นความรู้ ความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งเป็นความรู้ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสิน

แยกพฤติกรรมที่ดีที่ถูก ที่ควร ออกจากพฤติกรรมที่ไม่ดีไม่ถูก ไม่ควร และปิยนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์ (2546) อธิบายถึงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของมนุษย์ว่าเกี่ยวข้องกับจริยธรรมหลายลักษณะ หลายประเภท เช่น ความรู้ ทักษะ การใช้เหตุผลและพฤติกรรมต่าง ๆ โดยความรู้เชิงจริยธรรม คือการมีความรู้ความเข้าใจในสังคมของตนนั้นถือว่าการกระทำชนิดใดควรกระทำและการกระทำชนิดใดควรงดเว้น

ดังนั้น จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมมีองค์ประกอบทางด้านปัญญาหรือความรู้ อันได้แก่ความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมว่าการกระทำชนิดใดดี ควรกระทำ การกระทำใดเลว ควรงดเว้น และรู้ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากนักน้อยเพียงใดซึ่งจะสามารถส่งเสริมให้บุคคลแสดงพฤติกรรมในทางที่ถูกต้อง ควบคุมอารมณ์และความรู้สึก โดยเป็นเครื่องกำหนดหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต เป็นแนวทางให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเพียเจต์ (Piaget) และโคลเบิร์ต (Kohlberg) ว่าการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการปรับตัวและเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างสติปัญญาและสภาวะแวดล้อมที่จะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ ส่วนพัฒนาการมีความต่อเนื่องและเจริญขึ้นตามวุฒิภาวะ โดยจริยธรรมของมนุษย์มีพัฒนาการตามระดับวุฒิภาวะ เพราะเกิดจากกระบวนการทางปัญญาที่มีการเรียนรู้มากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาจริยธรรมแต่ละขั้นไม่สามารถเกิดจากการท่องบ่นสั่งสอน แต่เป็นผลจากการใช้ปัญญาไตร่ตรอง

2. มิติเจตคติ (Attitude)

องค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในมิติของเจตคติ (Attitude) ได้แก่ ความตระหนักรู้ในคุณค่า เชิงจริยธรรม อันหมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยในลักษณะนั้นๆ เพียงใด พระราชวรมณี ได้กล่าวถึงการจำแนกองค์ประกอบด้านจริยธรรมตามแนวทางของพุทธศาสนาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจตคติหรือการตระหนักรู้ในคุณค่าเชิงจริยธรรมว่าเป็นจริยธรรมภายใน เป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติของบุคคลจริยธรรมภายในเป็นพื้นฐานให้เกิดจริยธรรมภายนอก เช่นเดียวกับดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524) ได้กล่าวถึงจริยธรรมของมนุษย์ไว้ในทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมว่า เจตคติเชิงจริยธรรม คือ ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นเพียงใด เจตคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น ๆ แต่บางคนในสถานการณ์ที่ปกติอาจมีเจตคติที่แตกต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้เจตคติเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นมีความหมายอย่างกว้างขวางกว่าความรู้เชิงจริยธรรมของบุคคล เพราะเจตคติเชิงจริยธรรมมีคุณสมบัติที่ใช้ในการทำนายพฤติกรรมได้อย่างแม่นยำกว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของบุคคลซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2535) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมไว้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ประกอบด้วยด้านของอารมณ์ความรู้สึก (moral attitude and belief) คือ ความพึงพอใจ ความศรัทธาเลื่อมใส ความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติงานและเจียมจิต บุญรักษ์ (2534) ได้จำแนกองค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบทางอารมณ์ ธนเศรษฐ์ จำปางาม (2543) ได้แบ่งลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่าประกอบด้วยทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้น แต่บุคคลในสถานการณ์ปกติอาจมีทัศนคติต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทัศนคติเชิงจริยธรรมนั้นจะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้นในช่วงเวลาหนึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพรชัย โพธิ์งาม (2546) ที่ได้เสนอองค์ประกอบสำคัญของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่าประกอบด้วยส่วนประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติและสอดคล้องกับ ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์ (2546) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมของมนุษย์

ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมหลายลักษณะ หลายประเภท เช่น ความรู้ ทศนคติ การใช้เหตุผลและพฤติกรรมต่าง ๆ โดยทศนคติเชิงจริยธรรม เป็นลักษณะของความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบในลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทศนคติเชิงจริยธรรมจะมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ จะใช้ทำนายพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งและกัลยา ศรีปาน (2546) กล่าวว่า การจำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมตามความคิดเห็นของนักจิตวิทยานั้นมีความคล้ายคลึงกัน แต่เรียกชื่อต่างกันออกไป คือความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่าตนชอบหรือไม่ชอบเพียงใด ซึ่งส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น โดยองค์ประกอบในด้านนี้มีความหมายกว้างกว่าความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมของบุคคล เพราะรวมทั้งความรู้และ ความรู้สึกในเรื่องนั้นเข้าด้วยกัน และองค์ประกอบด้านนี้ยังเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้มโนทัศน์ที่ใช้เรียกแทนองค์ประกอบนี้ได้แก่ เจตคติทางจริยธรรม (Moral attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral feeling) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral reaction)

ดังนั้น จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าวข้างต้นในมิติของเจตคติ (Attitude) สามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมมีองค์ประกอบเจตคติหรือความตระหนักรู้ในคุณค่าเชิงจริยธรรม อันได้แก่ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นเพียงใดอันเกิดจากความพึงพอใจศรัทธา เลื่อมใส และเกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติต่อไป

3. มิติวิจารณ์ญาณ (Judgment)

องค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในมิติของวิจารณ์ญาณ (Judgment) ได้แก่การใช้เหตุผลในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม อันหมายถึงการที่บุคคลใช้เหตุผลเชิงวิจารณ์ญาณในการเลือกและตัดสินใจที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง สอดคล้องกับดวงเดือนดวงเดือน พันธมนาวิน (2524 : 2-3) ได้กล่าวถึงจริยธรรมของมนุษย์ไว้ว่า ประกอบไปด้วยความรู้เชิงจริยธรรม เจตคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยเหตุผลเชิงจริยธรรม คือ การที่บุคคลใช้เหตุผลที่จะเลือกกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลการศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่าบุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับแตกต่างกันอาจจะมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้และบุคคลที่กระทำเหมือนกัน อาจมีเหตุผลเบื้องต้นในการกระทำและระดับจริยธรรมที่แตกต่างกันได้โดยที่เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นต่ำ คือ การทำ หรือไม่ทำเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ ส่วนเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูง คือ การทำ หรือไม่ทำเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ (มกราพันธ์ จุฑารสภ, 2545) อันจะเห็นได้ว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับหลักทางจริยธรรมสังคม ได้แก่ ศาสนา กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยม (สิวลี ศิริไล, 2548) เช่นเดียวกับธนเศรษฐ์ จำปางาม (2543) ได้แบ่งลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม คือเหตุผลเชิงจริยธรรม อันได้แก่การที่บุคคลให้เหตุผลในการเลือกที่จะไม่กระทำหรือเลือกที่จะกระทำ พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์นั้น ๆ เหตุผลดังกล่าวจะช่วยให้ทราบเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำ ของบุคคล ซึ่งการกระทำ บางอย่างอาจขัดกับความรู้สึกของบุคคลส่วนใหญ่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลและสถานการณ์เป็นลำดับ นอกจากนี้โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1964) นักจิตวิทยาปัญญานิยม ได้พัฒนาทฤษฎีการให้เหตุผลทางจริยธรรมซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีให้เหตุผลทางจริยธรรมของ ของ เพียร์เจ็ต (Piaget, 1997) เชื่อว่าพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นสิ่งสำคัญได้อธิบายเหตุผลของมนุษย์เมื่อเผชิญกับความขัดแย้งทางจริยธรรมและต้องเลือกทางปฏิบัติ

ดังนั้น จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าวข้างต้นในมิติวิจารณ์ญาณ (Judgment) สามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมประกอบด้วยการใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมหรือเหตุผลเชิงจริยธรรม อันได้แก่การที่บุคคลให้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งใน

สถานการณ์นั้น ๆ เหตุผลดังกล่าวจะช่วยให้ทราบเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล ซึ่งการกระทำบางอย่างอาจขัดกับความรู้สึกของบุคคลส่วนใหญ่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลและสถานการณ์นั้น ๆ ด้วย

4. มิติพฤติกรรม (Behavior)

องค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในมิติของพฤติกรรม (Behavior) ได้แก่ การแสดงออกเชิงจริยธรรม อันหมายถึง การประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่แสดงออก หรือออกปฏิกิริยาท่าทางที่ดึงมาอันพึงแสดงออกทางกาย วาจาและความคิดโดยถูกต้องและเหมาะสมทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี จิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Psychoanalytic theory of Freud) ที่ว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์ มีแรงจูงใจมาจากจิตไร้สำนึก ซึ่งมักจะผลักดันออกมาในรูปความฝัน การพูดพลั้งปาก หรืออาการผิดปกติทางด้านจิตใจในด้านต่าง ๆ พระราชวรเมธี (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2528) ได้กล่าวถึงการจำแนกองค์ประกอบด้านจริยธรรมตามแนวทางของพุทธศาสนาในส่วนของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมถือได้ว่าเป็นจริยธรรมภายนอก เป็นจริยธรรมที่บุคคลแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตเห็นได้ เช่น ความมีระเบียบวินัย การเอาใจใส่กับการงาน ลิวลี ศิริโล (2548) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของจริยธรรมในด้านการแสดงออกเชิงจริยธรรมว่าเป็นส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral conduct) คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจกระทำ ถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ อิทธิพลส่วนหนึ่งของการกระทำขึ้นอยู่กับ ความรู้ อารมณ์ และความรู้สึก กรมวิชาการ (2535) ได้สรุปถึงจริยธรรมของบุคคลในการแสดงออกด้านพฤติกรรม (Moral conduct) คือ การกระทำหรือการแสดงออกของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเชื่อว่าเกิดจากอิทธิพลของทั้ง 2 องค์ประกอบข้างต้น การพัฒนาด้านจริยธรรมจึงต้องพัฒนา 3 ด้าน เพราะพฤติกรรมของคนที่แสดงออกมาทั้งทางกายและทางวาจานั้น จะมีความสัมพันธ์กับทางจิตใจและสติปัญญา โดยเริ่มจากการพัฒนาองค์ประกอบสำคัญอันดับแรก ได้แก่ ปัญญาหรือความรู้จะส่งเสริมให้บุคคลแสดงพฤติกรรมในทางที่ถูกต้อง ควบคุมอารมณ์และความรู้สึก นอกจากนี้ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524) ได้กล่าวถึงจริยธรรมของมนุษย์ตามทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมในส่วนของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมไว้ว่า คือ การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมอันฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ของจริยธรรม ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของคนในสังคม และเจียมจิต บุญรักษ์ (2534) กล่าวว่าองค์ประกอบทางพฤติกรรมหรือการแสดงออกเชิงจริยธรรม คือ พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม เป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควรพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้นส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม เช่นเดียวกับ ธนเศรษฐ์ จำปางาม (2543) ได้แบ่งลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม โดยกล่าวถึงการแสดงออกเชิงจริยธรรมว่า หมายถึง การที่บุคคลแสดงออกพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น การให้ทาน การเสียสละ การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมซึ่งเกิดขึ้นในสภาพที่บุคคลถูกยั่วให้กระทำ ผิดกฎเกณฑ์ เพื่อประโยชน์ส่วนตน เช่น การโกง การกล่าวเท็จ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่จะไม่เกิดขึ้น ในผู้ที่มีจริยธรรมสูง พฤติกรรมเชิงพฤติกรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าจริยธรรมประเภทอื่น ๆ เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคล ย่อมส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ร้อนของสังคม ซึ่งเป็นส่วนประกอบด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือ พฤติกรรม การกระทำ ที่บุคคลตัดสินใจกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ นั่นเอง พรชัย โพธิ์งาม (2546) และ ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์ (2546) อธิบายว่า มนุษย์เกี่ยวข้องกับจริยธรรมหลายลักษณะ หลายประเภท เช่น ความรู้

ทัศนคติ การใช้เหตุผลและพฤติกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะพฤติกรรมเชิงจริยธรรม คือ การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหรือค่านิยมของสังคมนั้น ๆ

ดังนั้น จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าวข้างต้น ในมิติพฤติกรรม (Behavior) สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรม คือ พฤติกรรมอันมีลักษณะของการแสดงออกเชิงจริยธรรม ได้แก่ พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อมสังคมนิยมชมชอบหรือเป็นการงดเว้นการแสดงพฤติกรรมอันฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้นเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือไม่ควร นั้นเอง

5. มิติบุคลิกภาพ (personality)

องค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในมิติของบุคลิกภาพ (Personality) ได้แก่ การแสดงออกเชิงจริยธรรมด้วยการมีบุคลิกลักษณะเฉพาะบุคคล อันหมายถึง ลักษณะนิสัยส่วนบุคคลในการคิดและการแสดงออกรวมทั้งทัศนคติ ซึ่งสามารถแสดงออกมาได้ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ โดยสะท้อนออกมาให้ผู้อื่นเห็นและมีอิทธิพลต่อบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ นิภา นิธยาน (2530) ได้อธิบายถึงคำว่า บุคลิกภาพ ว่า เป็นลักษณะที่บุคคลแสดงออกอันเกิดจากสภาวะทุกอย่างที่ประกอบกันขึ้นเป็นตัวบุคคล รวมถึงคุณสมบัติหรือคุณลักษณะทางจิตใจซึ่งมีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งพัฒนาการและบทบาทของคุณลักษณะเหล่านั้น และบุคลิกภาพเป็นผลรวมของทั้งหมดของท่าทาง รูปร่าง ลักษณะทางกาย และพฤติกรรมที่แสดงออก แนวโน้มการกระทำ ขอบเขตความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน และที่แสดงออกมาให้เห็น (Bernard, 1970) นอกจากนี้ ซุดา จิตพิทักษ์ (2525) ได้อธิบายถึงสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ว่าลักษณะนิสัยส่วนตัวของมนุษย์แต่ละคน ประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยมทัศนคติหรือเจตนา และบุคลิกภาพ โดยเฉพาะบุคลิกภาพเป็นสิ่งที่บอกว่าคุณจะปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์หนึ่ง ๆ การอธิบายว่า บุคลิกภาพได้มาอย่างไรนั้น จะต้องอาศัยทฤษฎีทางจิตวิทยาหรือทฤษฎีการเรียนรู้ มาอธิบายหลักของทฤษฎีนี้บ่งว่าคนหรือสัตว์ก็ตามถ้าพฤติกรรมใดนำมาซึ่งรางวัล สัตว์หรือคนสถานการณ์หนึ่ง ๆ การอธิบายว่า บุคลิกภาพได้มาได้อย่างไรนั้น จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมแบบนั้นเมื่อมีโอกาส แต่ถ้าพฤติกรรมใดนำมาซึ่งการลงโทษ สัตว์หรือคนนั้นจะมีแนวโน้มที่จะไม่ทำเช่นนั้นอีก ซึ่งทฤษฎีทางจิตวิทยาหรือทฤษฎีการเรียนรู้ในการอธิบายบุคลิกภาพนั้น Vittorio Gallese, Leonardo Fogassi and Giacomo Rizzolatti นักวิทยาศาสตร์ในประเทศอิตาลี สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว (2542 : 35) ได้อธิบายถึงทฤษฎีเซลล์กระจก (Mirror Neuron Theory) ไว้ว่า เป็นเซลล์ชนิดหนึ่งของมนุษย์ ที่คอยทำหน้าที่ในการเลียนแบบพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของผู้อื่นมาเป็นพฤติกรรมของตนเองจนกลายเป็นบุคลิกภาพเฉพาะบุคคล ด้วยกระบวนการเกิดขึ้นจากการมีต้นแบบ (Role Model) นำไปสู่การเลียนแบบพฤติกรรม (Behavior Imitation) ทำให้เกิดทักษะ (Action/Skill) นำไปสู่ความเข้าใจ (Understanding) เกิดการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) นำไปสู่เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) และเกิดบุคลิกภาพ (Personality) ในกระบวนการขั้นตอนสุดท้ายดังนั้น จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าวข้างต้นในมิติบุคลิกภาพ (Personality) สามารถสรุปได้ว่าเป็นพฤติกรรมของการมีบุคลิกลักษณะเฉพาะบุคคล คือ เป็นภาพรวมของบุคคลในทุกมิติ ทั้งด้านที่มองเห็นรูปร่างหน้าตา การแสดงออก การพูด การเดิน วิธีการแต่งตัว กิริยามารยาท และส่วนที่มองไม่เห็นที่เป็นอารมณ์ ทัศนคติ ความคิด ค่านิยม ความเชื่อ สติปัญญาและสอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ฟรอยด์ (Freud, 1964) ที่ได้อธิบายการเกิดบุคลิกภาพซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมชนิดต่าง ๆ ว่าโครงสร้างของบุคลิกภาพจะประกอบด้วยอิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมจรรยา บรรทัดฐานของสังคม ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่ผลักดันให้บุคคลประเมินพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมโนธรรม จริยธรรมที่

พัฒนามาจากการอบรมเลี้ยงดู และบรรทัดฐานทางศีลธรรมจรรยาของสังคม ซึ่งบุคลิกภาพนั้นมีความสำคัญ
ช่วยให้คนสามารถเข้าใจตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น

บทสรุป

การสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในมิติต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมถึง
ปรากฏการณ์ของพฤติกรรมที่บุคคลตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำในความผิดหรือถูกต้องเหมาะสมใน
สถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ว่ามีองค์ประกอบใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของความเข้าใจในเหตุผลของ
ความถูกต้อง ดีงาม และความพึงพอใจที่จะนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ และนำไปสู่การพัฒนา
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้น พบว่าประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจในจริยธรรม เมื่อบุคคลมีความรู้ความ
เข้าใจย่อมนำไปสู่การตระหนักรู้เชิงจริยธรรมทำให้เกิดการใช้วิจารณญาณในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เมื่อ
เกิดวิจารณญาณในการใช้เหตุผลย่อมนำไปสู่การแสดงออกทางจริยธรรมของบุคคลทางคำพูด การคิดและ
การกระทำ และสุดท้ายการคิด การพูดและการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นนิตยัตโดยผ่านกระบวนการทางจริยธรรม
ในเบื้องต้นจะนำไปสู่การมีบุคลิกลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2523). “การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย”
แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). แนวทางพัฒนาจริยธรรม: กรุงเทพฯ.
- _____. (2544). ปฏิรูปการศึกษาก้าวหน้าอย่างมั่นใจ. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัลยา ศรีปาน. (2546). ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- จักรพงษ์ นิลพงษ์. (2543). การศึกษาจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เจียมจิต บุญรักษ. (2534). พฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักเบญจธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาใน
ภาคเหนือ. ปรียญวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชูดา จิตพิทักษ์. (2525). พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น. (ครั้งที่พิมพ์ 2). กรุงเทพฯ: สารมวลชน.
- ดวงเดือน พันธุนานาวิน. (2524). พฤติกรรมศาสตร์เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาการศึกษา.
กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2543). ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม : การวิจัยและพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์.
- ธนเศรษฐ์ จำปางาม. (2543). การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร ศึกษากรณี : วิทยาลัยการสา
ธารสุขสิรินธร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- นวลลออ แสงสุข. (2544). *การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิภา นิชยาณ. (2530). *การปรับตัวและบุคลิกภาพ :จิตวิทยาการศึกษาและชีวิต*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นิภา มลิณทวิสมัย. (2549). *วิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมสำนักรัตนกรรมการเรียนการสอน*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิเวศน์ คำรัตน์. (2552). *การพัฒนาแบบการจัดการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ.
- บุญมี แทนแก้ว. (2539). *จริยศาสตร์ทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2540). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ ทองอุ่น. (2542). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. กรุงเทพฯ: เจริญเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์. (2546). *การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี*, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรชัย โพธิ์งาม. (2546). *การศึกษาพฤติกรรมการพัฒนาจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พรพรรณ อาทิตย์ตั้ง. (2561) *สังคมไทยในปัจจุบัน*. ค้นเมื่อ วันที่ 8 เมษายน 2561 จาก <http://luck507.blogspot.com/2012/07/blog-post.html>
- มกราพันธ์ จุฑารส. (2545). *การพัฒนาแบบการเรียนการสอนบูรณาการเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ (สาธารณสุขชุมชน) ในมหาวิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. (2534). *การวางแผนและการประเมินผลการสื่อสารเชิงกลยุทธ์*. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราตรี พัฒนรังสรรค์. (2544). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- วิทย์ วิศวเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก. (2537). *จริยธรรมกับบุคคล*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สิวลี ศิริโล. (2548). *จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนน อมรวินวัฒน์. (2542). *การพัฒนาการเรียนรู้อตามแนวพุทธศาสตร์ : ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อมรา เล็กเริงสินธุ์. (2542). *คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร*, สำนักพิมพ์เสมาธรรมกรุงเทพมหานคร.
- Atkinson, R. F Conduct. (1969). *An Introduction to Moral Philosophy*. London: Mainilian.
- Barnard, Chester I. (1970). *The Function of Executive*. Cambridge. Massachusettes : Harvard University.

- Freud, S. (1964). *Group Psychology and The Analysis of The Ego Sigmund Freud*. New York: Bantam Books.
- Good, Carter V.; and Merle, W.R. (1973). *Dictionary of Education*. New York: Mc Graw-Hill.
- Kohlberg, L. (1964) *Development of Characteristic and Ideology, Review of Child Development Researc*. Connecticut: Connecticut Printers.
- La. (1984). *The Psychology of Moral Development*. San Francisco: Harper & Row.
- Lahey, B. B. (2001). *Psychology an introduction*. New York: McGraw-Hill.
- Piaget,J. (1997). *The moral Judgement of the child*. New York: McGraw-Hill.

Translated Thai References

- Department of Education, Ministry of Education (1980) Thai Ethics Conference "Guidelines for Ethical Development in Thailand. Bangkok: Religious Printing.
- Department of Education, Ministry of Education. (1992). Ethical Development Guidelines: Documents for the Bangkok Metropolis Conference.
- Ministry of Education. (2001). Progressive education reform with confidence. Bangkok: Ministry of Education.
- KanlayaSripan. (2003). Study of the ethics of elementary school students. BoonlertAnusorn School Office of the Private Education Commission Song Kra. Master Thesis, Graduate School: Thaksin University.
- ChakrapongNilpong. (2000). Ethical study of junior high school students in basic education opportunities. Master's thesis, Graduate School: Naresuan University.
- ChiamjitBoonrak. (1991). Ethical Behavior of the College Students in Physical Education in Northern Thailand. Major Psychology of Guidance College Naresuan University.
- ChudaJitpitak. (1982). Introduction to behavioral science.(2nd Edition) Bangkok:mass media.
- DuangduenBhanthumnavin. (1981). Behavioral Science, Volume 2, Moral and Psychoanalytic Psychology, Bangkok: Thai WattanaPanich Printing.
- . (2000). Ethical tree theory: research and development. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- ThanasetNgamchampa. (2000). The study of morality and ethics of administrators. Case study: Sirindhorn College of Public Health. Khonkaen University.
- NaunlaorSeagnsuk. (2001). The study of moral behavior for students of Ramkhamhaeng University Demonstration School. Master thesis, College :Khonkaen University.
- Nipa Nithayayon. (1987). Adaptation and personality. : Psychology of Education and Chiropody. Bangkok: Odeon Store Printing.
- Nipa Milintasamai. (2006). Teaching methods to integrate ethics, ethics, teaching innovation. Academic and International Affairs. KhonKaen University: KhonKaen University.

- Niveskamrat. (2009). Development of experience model for moral development. Ethics using participatory processes. For Child Development Center. Nakhon Sawan Rajabhat University Information and Technology Resource Center.
- BoonmeeThaenkeaw. (1969). Ethics in general. 3rd edition. Bangkok: Odean Store Printing.
- PrapaSrihaamphai. (1997). Fundamentals of religious education and ethics. Bangkok: Chulalongkorn University.
- PrasitThongun. (1999). Human behavior and personal development. Bangkok: Three Waves Education.
- PiyananPiromkraipak. (2003). Promoting student ethics in secondary schools. Department of General Education Master Thesis, Graduate School Kasetsart University.
- PornchaiPongam. (2003) A Study of Behavior of Ethical Development of Elementary School Administrators under the Office of Ratchaburi Provincial Primary Education, Master Thesis, Graduate School: UbonRatchathaniRajabhat University.
- PornpanAtittung. Thai society in the present. From <http://luck507.blogspot.com/2012/07/blog-post.html> Searched on April 8, 2011.
- PhrametheeThanmaporn. (1999). The relationship between ethics and ethics. In moral knowledge: Integrate articles on morality, ethics, and education. 2nd edition, Bangkok: Chulalongkorn University.
- Phrarachjaworamuni (PrayutPrayutto). (1985). Moral Ethics for Young Children and Young People. Bangkok: Chulalongkorn University.
- MagaraphanJootharasok. (2002) Development of an Integrated Teaching Model for Ethical Reasoning Development of Students in the Certificate Program in Public Health. (Public Health) at Sirindhorn Public Health University KhonKaen Province "Doctoral Degree in Ph.D. In Curriculum and Instruction College Khonkaen University.
- YubonBenjarongkit. (1991). Planning and Evaluation of Strategic Communications. Faculty of Communication Arts Chulalongkorn University.
- RatreePattanarangson. (2001). Human behavior and self development. Rajabhat Institute.
- Vitvissavaves und Satianpongwannapok.(1994). Ethics and Personality. Bangkok: Ugson Charoen Thus Printing.
- VutiponSakonkiat. (2003). Developing a Learning Management Model for Skills Development for Industrial Workers : A case study of automotive industry and parts. Ph.D. Non-formal education, Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- National Institute for Child and Family Development, Mahidol University (1999). Moral Ethics in Thailand, Research Report (Morin Moral and Moral Center for Development and Promotion: Knowledge Management and Development Office.

- Office of the Permanent Secretary for Education. (2001). Master Plan for Information and Communication Technology for Education: Ministry of Education. 2011-2013 Suwinya Sarasin Printing Bangkok.
- SivariSivalai. (2005). Ethics for Nursing. 9st Edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- SumonAmonwivat. (1999). Development of Buddhist Learning: The Process of Facing the Situation. Nonthaburi; SukhothaiThammathirat Open University.
- Amara Leklengsin. (1999). Moral ethics for executives, SemaTham Publishing. Bangkok.
- Atkinson, R.F Conduct. (1969). An Introduction to Moral Philosophy. London: Mainilian.
- Barnard, Chester I. (1970). The Function of Executive. Cambridge, Massachusettes : Harvard University.
- Freud, S. (1964). Group Psychology and The Analysis of The Ego Sigmund Freud. New York: Bantam Books.
- Good, Carter V.; & Merle, W.R. (1973). Dictionary of Education. New York: Mc Graw-Hill.
- Kohlberg, L (1964) Development of Characteristic and Ideology, Review of Child Development Research, (Connecticut : Connecticut Printers, Inc.
- Kohlberg, Lawrence. (1984). The Psychology of Moral Development. Volume II. San Francisco: Harper & Row.
- Lahey, B. B. (2001). Psychology an introduction. New York: McGraw-Hill.
- Piaget,J. (1997). The moral Judgement of the child. New York: McGraw-Hill.
- Wade, C., and Tavis, C. (1999). Psychology. New York: McGraw-Hall.
- Zimbardo and Gerrig, G. (1999). Psychologie. Berlin: Springer-Verlag.